

Vauhdikas hevonen

Liike-epäterävyys maalauksen tehokeinona

Tapio Koistinen

Kulttuurialan opinnäytetyö
Kuvataiteen koulutusohjelma
Kuvataiteilija (AMK)

TORNIO 2012

SISÄLLYS

SISÄLLYS	2
TIIVISTELMÄ	3
ABSTRACT	4
1 JOHDANTO	5
2 HEVONEN MAALAUKSEN AIHEENA.....	7
2.1 Hevonen omissa teoksissani.....	7
2.2 Tunnettuja hevosmaalauksia	8
3 HEVOSEN OLEMUS.....	9
3.1 Hevosen fysiologia ja liike.....	9
3.2 Hevosen ilmeet ja eleet	9
4 LIIKKEEN KUVALLINEN ESITTÄMINEN	11
4.1 Liikkeen tuntu still-kuvassa	11
4.2 Liike-epäterävyys kuvassa	11
4.3 Liikkeen eri vaiheet samassa kuvassa	13
5 MAALAUSTEN TOTEUTUS.....	15
5.1 Maalaus ravihevosesta	15
5.2 Ratsastusesteen ylitys sekvenssein kuvattuna.....	17
6 JOHTOPÄÄTELMÄT JA POHDINTA	19
LÄHDELUETTELO.....	21
LIITELUETTELO	22

TIIVISTELMÄ

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Tekijä(t):	Tapio Koistinen
Opinnäytetyön nimi:	Vauhdikas hevonen. Liike-epäterävyys maalauksen tehokeinona
Sivuja (joista liitteitä):	33 (11)
<p>Opinnäytetyöni aiheena on liike-epäterävyys maalauksen tehokeinona. Tutkin, mitä mahdollisuuksia liike-epäterävyyden käyttö antaa vauhdin tunteen luomisessa.</p> <p>Teososaan kuuluu kaksi öljyvärimaalausta, joissa kokeilen kahta eri vauhdin kuvaamisen tekniikkaa. Toisessa käytän mallikuvana ravikilpailuista panorointitekniikalla otettua valokuvaa, jossa liike-epäterävyys tulee vauhtiviivoin näkyviin. Toisessa työssä aiheena on esteen ylitys esteratsastuksessa ja lähtökohtana maalaukselle on futuristinen vauhdin kuvaamisen idea. Siinä liikkeen eri sekvenssit samassa kuvassa luovat illuusion liikkeestä. Sekvenssien erilaisia käyttömahdollisuuksia kokeilin digitaalisesti PhotoShopilla. Aihevalinnoilla sain teosten liikkeelle eri suunnat, ravi etenee horisontaalisti ja esteen ylittämien vertikaalisti. Näillä kahdella kokeilulla yritän löytää parhaimman keinon maalata hevonen, josta katsojalle välittyy tunne nopeudesta, vauhdista.</p> <p>Kokeiluni osoitti, että liike-epäterävyys lisäsi huomattavasti kuvan vauhdikkuutta. Panorointivalokuvan avulla maalaamassani teoksessa vauhdin tuntu tulee hienosti esiin. Tausta näkyy hieman sumentuneena liikkeen suuntaisesti, kun taas kohde näkyy terävänä. Hevosen nopeassa liikkeessä olevissa kohdissa näkyy liike-epäterävyys sumentumina. Vaikutelma on toden tuntuinen.</p> <p>Futuristinen tekniikka, jota käytin esteratsastusaiheisessa maalauksessa, antaa myös hyvän vaikutelman vauhdista. Sekvenssit luovat vauhdin tunnun ja samalla ne antavat liikkeelle oikean suunnan. Tunnelmaltaan tämä työ on erilainen kuin ravihevosmaalaus. Sekvenssien käyttö luo mielestäni fiktiivisen tunnelman, eikä vaikutelma ole enää niin toden tuntuinen. Kyseessä voisi olla esimerkiksi mielikuva hevosharrastajan unelmahypystä, joka ei ole vielä toteutunut. Ravihevos-teos vaikuttaa siis realistisemmalta.</p>	
Asiasanat: liike-epäterävyys, sekvenssi, panorointi	

ABSTRACT

KEMI-TORNIO UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Author:	Tapio Koistinen
Thesis title:	Speedy horse. The motion blur of painting as a means of power effect
Pages (appendices):	33 (11)
<p>The topic of my thesis is a motion blur as a painting power effect. I explored what possibilities the use of motion blur have to give in creating a feeling of speed.</p> <p>The product part of the thesis includes two oil paintings in which I test two different speed-filming techniques. In the other one I use a photo taken by the panning technique that was taken at a trotting race in which the motion-blur speed line appears. In the second work the subject is jumping over obstacles in show jumping, and the starting point in the painting is a futuristic speed filming idea. There the movements' different sequences in the same scene create an illusion of movement. I tested the different utilizations of the sequences digitally with Photoshop. With topic choices I created in the works different directions, i.e. trotting progressing horizontally and crossing the fence vertically. With these two experiments I tried to find the best way to paint a horse that transmits to the viewer the feel of velocity, speed.</p> <p>My experiment demonstrated that the motion blur in the image increased noticeably a picture's dynamism. In the painting that I painted with a panning photograph technique, the speed comes out finely. The background appears as slightly blurred parallel to the direction of the movement, while the subject appears sharply. In the horses rapidly moving parts the blurring vision shows up as opacity. The effect is very realistic.</p> <p>A futuristic technique that I used in the fence jumping themed paintings also gives a good impression of speed. Sequences create a sense of velocity and at the same time they give to the move the right direction. By its atmosphere, this work differs from the racehorse painting. I think that the use of sequences creates a fictional atmosphere, and the impression is no longer equally realistic. It could be the image of horse-jumping enthusiast's dream which has not materialized yet. Therefore, the Trotting Horse work appears more realistic than the work with the fence-jumping theme.</p>	
Keywords: motion blur, sequence, panning	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheeksi otin liike-epäterävyyden maalauksessa. Halusin oppia, miten ja mitä on otettava huomioon maalattaessa teosta, jossa on olennaisena osana vauhdikas liike.

Seminaarityössä käsittelin asiaa hevosen olemuksen kautta, tutustuin hevosen luontaisen käyttäytymisen ja eri tunnetilojen kuvallisen esittämisen elementteihin. Käyttäessäni seminaarityön yhteydessä oppimiani taitoja seuraavissa maalauksissa kuvista tuli luonteikkaampia ja huomasin, kuinka tärkeää on ottaa kohde kokonaisvaltaisesti huomioon ”turvasta hännän viimeisiin jouhiin asti”. Pääsin maalauksissani lähelle sitä, mitä toivoin, mutta kuitenkin niistä jäi jotain puuttumaan. Teoksiani vaivasi jonkin asteinen pysähtyneisyys, vauhdin ja voiman tunne jäi vajavaiseksi ja juuri tähän haen nyt apua liike-epäterävyydestä.

Opinnäytetyössäni jatkan tutkimustani ja tarkastelen myös, miten eri taiteilijat ovat kuvanneet liikettä. Tutkimustyön aineistona on ensimmäisistä hevosen liikkumista anatomisesti oikein kuvanneista Frederic Remingtonin (1861-1909) *The Stampede* vuodelta 1908. Wassily Kandinskyn (1866-1944) teos *Lyyristä* vuodelta 1911, Kandinskyllä tyyppillistä taiteessa oli voimakkaat värit ja pelkistäminen, hän pystyi aikaansaamaan vauhdin tunnun muutamien liikkeen suuntaisin viivoin. Jacques-Louis Davidin (1748 - 1825) teoksen *Napoleon Crossing the Alps* 1800 valitsin aineistooni, sillä siinä dynaamisuus syntyy sommittelun ja hevosen asennon ansiosta. Mielenkiintoisia tekniikoita liikkeen kuvaamiseen löytyi myös muutamista taidesuuntauksista. 1900-luvun alun modernismin kuuluvassa italialaisessa futurismissa pyrittiin liikkeen, dynamiikan ja erityisesti vauhdin kuvalliseen esittämiseen. Tutkimusaineistoon valitsin Umberto Boccionin (1882 - 1916) *The Charge Of The Lancers* vuodelta 1915 ja Giacomo Ballan (1871 - 1958) *Koira talutushihnassa* 1912. Otin myös paljon valokuvia hevosista panorointiteknikalla, jota käyttämällä kuvista saa todella vauhdikkaan näköisiä.

Teososana työssäni on kaksi öljyvärimaalausta, taulupohjien koot ovat 73 x 60cm ja 75 x 90cm, taulupohjina kangaspohjat. Edelliset hevosaiheiset työni ovat sijoittuneet miljööltään ajallisesti 1900-luvun alkukymmenille, nyt nämä kaksi työtä sijoittuvat nyky aikaan. Ensimmäiseen *Ravit* maalauksen mallivalokuvat kävin ottamassa Oulun Äimä-

rautiolla ravitapahtumassa. Liikkeen pääsuunta on siinä horisontaali, liike etenee kiitona x-akselilla. Toisen *Unelmahyppy* maalauksen esteratsastusmallikuvan jouduin hakemaan netistä, koska esteratsastustapahtumia en päässyt valokuvaamaan. Tarvitsin kuitenkin kuvia, joissa hevosen liikkeen suunta olisi vertikaalisempi. Esteen ylityksessä se olisi ponnistus y-akselilla. Ajatuksena on, että liikkeen suunta ja laatu olisi kummassakin maalauksessa omanlaisensa. *Unelmahyppy* maalauksesta tein myös digitaalisen ko-keilun, jossa tutkin, miten sekvenssien määrä vaikuttaa vauhdin tuntuun.

2 HEVONEN MAALAUKSEN AIHEENA

2.1 Hevonen omissa teoksissani

Mietin usein, mitkä ovat ne syyt, miksi maalaan juuri sellaisia teoksia, joissa olennaisena osana ovat hevoset. Toki mukana on monesti myös ihmisiä arkisissa askareissaan sekä maalaismiljöötä. Hyviä maalausaiheita on paljon muitakin. Yhtenä syynä voisin pitää, että koen hevosen tavallaan miehiseksi aiheeksi. Vanhan ajan hevosen merkitys on verrattavissa nykyajan autoon. Auto on usein elintärkeä nykyisessä elämän menossa, monen nykymiehen elintason ja miehisyyden mittari. Hevonen kylläkin oli paljon monipuolisempi, sillä tehtiin niin kaupunki-, kylä- ja kirkkomatkat kuin raskaat työt metsässä ja maanviljelyssä, sekä pitkiä tavarankuljetusmatkoja ympäri Suomea muun muassa huoltojoukoissa sota-aikoina (Saastamoinen 2007, 36 - 50). Suhde autoon on suhdetta tavarahan, materiaan, mutta suhde hevoseen on suhde elävään olentoon, joka todella vastaa.

Myös mieluisa lapsuuden muisto hevosesta on ollut kannustimena hevosaiheisiin maalauksiin, vaikkakaan muisto ei liity meidän omiin hevosiin. Kasvattikodissani maataloustyöt tehtiin siihen aikaan jo traktorilla, mutta muistan ikuisesti sen kerran, kun olin hakemassa lähinaapurista hevosta avuksi perunan nostoon, traktorilla sitä ei silloin jostain syystä voinut tehdä. Mieleeni jäi hetkestä hevosen kavioiden kopse, rauhallinen hieman keinuva kyyti kärryissä, tilanteessa oli todellista maalaisidylliä. Toinen selvästi mieleen jäänyt muisto hevosesta tapahtui muutama vuosi sitten, pääsin mukaan harjoituskärryjen kyytiin, joita veti hyvin menestynyt ravihevonen. Kysyin ohjastajalta, kuinka nopeaa hevonen juoksee, samassa hän komensi hevosta ja silloin mentiin. Vauhdin ja voiman tunto on aivan uskomaton, kun on itse mukana kyydissä. Nämä kokemukset ovat lisänneet kunnioitusta hevosta kohtaan.

Ehkä kaikista tärkein syy hevosen maalaamiselle on siinä, että hevonen on todella monipuolinen, uljaan näköinen ja ennen kaikkea haastava maalauskohde. Uusia ulottuvuuksia löytyy kokoajan lisää, mitä enemmän asiaa tutkii. Tässä opinnäytetyössä tutkin erityisesti liike-epäterävyyden antamia mahdollisuuksia, kun saan tämän tutkimuksen tehtyä, huomaan varmasti jonkin uuden asian, jonka tutkiminen voisi auttaa vielä enemmän maalauksissani.

2.2 Tunnettuja hevosmaalauksia

Umberto Boccionin, italialaisen futuristimaalarin teos *The Charge Of The Lancers* -teoksessa on nähtävissä hänen pyrkimyksensä abstraktisuuteen, hevosen liikettä kuvassa esitetty erilaisin sekvenssein.

Wassily Kandinsky, venäläissyntyisen taidemaalarin teoksessa: *Lyyristä*, mies ratsastaa hevosen selässä. Tässä työssä hevonen on piirretty muutamien liikkeen suuntaisin ilmeikkäin viivoin ja näin aikaansaatu vauhdin tutu. Työssä näkyy myös Kandinskyille tyypilliset voimakkaat värit.

Jacques-Louis Daivid, oli ranskalainen uusklassisen koulukunnan taidemaalari. Hänen työssään: *Napoleon Crossing the Alps*, on nähtävissä varsin dynaamisesti sommiteltu hevonen ratsastajineen. Kuvassa tuuli painaa hevosen harjaa, häntää ja ratsastajan viittaa kohti kulkusuuntaa, tämä lisää kuvan dramaattisuutta.

Frederic Remington oli vauhdikkaista kuvista tunnettu yhdysvaltalainen taiteilija. Hän maalasi karjapaimenia töissään, intiaaneja metsästävässä riistaa, sekä intiaanit vastaan uudisasukkaat taistelukuvia. Remingtonin maalaamassa taulussa: *The Stampede*, jossa karjapaimen ratsastaa nopeaa, illuusio vauhdista luodaan, kun kuvataan laukkaava hevonen ilmassa ja jalat ovat lähteneet jo etenemään ääri asennosta. Pää kuvataan hieman alas painuneena turvan osoittaessa suoraan eteenpäin. Myös korvat ovat painuneet alas, korvalehtien sekä hännän osoittaessa suoraan taaksepäin. Hevosen auki oleva suu antaa vaikutelman kovasta rasituksesta. Tämä maalauksen hevonen on aivan äärirajoilla ja tämän vauhdikkaampaa hevosta on jo vaikea tehdä. (The Artchive, haettu 6.2.2012)

3 HEVOSEN OLEMUS

3.1 Hevosen fysiologia ja liike

Myös hevosen omassa fysiologiassa on piirteitä, jolla voi helposti luoda rauhallisen ja idyllisen tunnelman maalauksiin. Hevonen viettää luonnossa ja vaikkapa laitumella suurimman osan vuorokautisesta ajastaan kaula alaspäin. Silloin hevonen syö, ja hevonen syö vain, kun se tuntee olonsa turvalliseksi. Taiteen hevoskuvissa on kuitenkin yllättävän vähän kuvattu hevosta tässä tyypillisimmässä asennossaan. Mutta silloin, kun se on kuvattu, on tilanne rauhoittunut, idyllinen ja luo itsessään väistämättä tietoisuuden siitä, että tilanteessa ei ole mitään pelättävää; tasapaino ja rauha vallitsevat.

Tuon tilanteen osaa kai melkein kuka tahansa lukea, sellainenkin, jolla ei ole henkilökohtaista kokemusta hevosista. Kukaan ei laittaisi idyllistä harmoniaa kuvaavaan maalaukseen hevosta pää pystyssä ja selkä kuopalla. Näin paljon ihmisen kulttuuriseen muistiin on jäänyt hevosen lukutaitoa. (Kantokorpi 2006, 108)

3.2 Hevosen ilmeet ja eleet

Jo pelkästään hevosen pään alueelta löytyy paljon erilaisia keinoja tunteen ilmaisemiseen (liite 1.). Väsynyt ja nukkuva hevonen lepuuttaa korviaan pään sivuilla. Silmät ovat ummessa ja alahuuli roikkuu rentona. Epäluuloinen hevonen vilkuilee ympärilleen. Sen korvat liikkuvat äänien suuntaan ja silmät ovat levottomat. Hevonen pitää myös päätä korkealla ja sen sieraimet värähtelevät.

Uteliias hevonen kurkottelee päätään korvat hörössä. Korvat kuulostelevat ympäristöstä kantautuvia ääniä. Sieraimet laajenevat hieman sen haistellessa ilmaa. Vihainen ja ärtynyt hevonen nostelee päätään ja painaa korvat niskaa vasten. Se saattaa näytkiä ja näyttää hampaitaan. Hyökkäävä, laumaansa tai reviiriään puolustava hevonen painaa korvat tiukasti niskaa vasten. Se kurottaa päätään eteenpäin. Hevonen saattaa tulla uhkaavan näköisenä kohti. Ystävällinen ja avoin hevonen höristää korviaan. Sieraimet ja suu ovat rennot. Ilme on rauhallinen ja leppoisa. (Keskisuomalainen, 2008) Nähdessään jotain huolestuttavaa hevonen valpastuu, se kohottaa päätään, nostaa hieman häntäänsä ja jän-

nittyy. Kun valppaus muuttuu peloksi, hevosen kaula kohoaa entistäkin pystympään. Hevosen sieraimet laajenevat, se pysähtyy ja mahdollisesti kuopii maata. Valmiustilan kohotessa hevonen nostelee jalkojaan. (Kaimio, Tallberg 2004, 28 - 30)

Hevosella on moninainen elekieli, jonka tuntemisesta on paljon apua eri tunne tilojen kuvaamisessa taiteessa. On vain löydettävä sopiva olemus, joka ilmaisee parhaiten teokseen tarvittavaa tunnelmaa.

4 LIIKKEEN KUVALLINEN ESITTÄMINEN

4.1 Liikkeen tuntu still-kuvassa

Selkeästi liikkeessä ole kohde pysähtyy still-kuvassa siihen kohtaan, jossa kuva otetaan. Ongelmana on, miten liikettä voidaan esittää kuvatasolla, jossa ulottuvuuksina ovat vain leveys ja korkeus. Miten luodaan illuusio liikkeen jatkuvuudesta eli liikkumisesta ja jopa vauhdista? Liikkeestä, samoin kuin syvyysulottuvuudesta, on luotava illuusio kuvatasolle. Yhtenä keinona voidaan käyttää kuvaamista kohde ääritilanteessa, jossa liikkeen seuraava vaihe alkaa näkyä, kuten Hokusai Katsushikan (1760 - 1849) teoksessa *Suuri aalto* (1829). Siinä nouseva aallonharja on juuri taittumassa alas, ja koska meillä on mielikuva siitä, miten liike jatkuu, täydennämme sitä mielessämme niin, että syntyy tunne liikkeestä. Kuvauskohteen oikealla sommittelulla voidaan lisätä liikkeen tuntua, diagonaalisommitelmaa on käytetty renessanssista lähtien sommitelmallisena voimatkijänä, se tuo kuvaan liikettä ja dynaamisuutta.

Sommitteluideaalit muuttuvat ajan myötä ja nykyisin arvostetaan ns. dynaamista sommitelmaa, jossa kuvan keskipistettä ei painoteta. (Remes 2010a) Myös kuvan liikeepäterävyys kuuluu aikamme dynamiikan ilmaisukeinoihin; se antaa vaikutelman liikkeestä. Harry Walkerin ottamassa valokuvassa *Koira pallon kanssa* (1920) liikeepäterävyys näkyy sumentumina niissä kohdissa, joissa objekti liikkuu suhteessa kameraan, tämä näyttää ihmissilmään luonnolliselta liikkeeltä, koska kamera tallentaa kuvaan ne asiat, kuten ihmisen silmä ne yhden silmäyksen aikana näkee (Wikipedia, hakupäivä 20.9.2012). Jotta nämä kaikki osuisivat kohdalleen, on kuvaajan osattava valita tilanteeseen sopiva yhdistelmä aukkojen, valotusaikojen, polttovälin, valotustapojen, negatiivitai tiedostokokojen muodostamista paradigmoista (Seppänen 2005, 128). Näiden edellä mainittujen asioiden avulla toivon löytäväni ne keinot, joilla saan maalauksistani liikkeentunnun paremmin esiin.

4.2 Liike-epäterävyys kuvassa

Ravit maalauksen mallivalokuvat otin itse. Parhaimpia keinoja realistisen liikeepäterävyyden tutkimiseen on valokuvat, koska valokuvaan pystytään tallentamaan sa-

ma, mitä ihmisen silmäkin kykenee näkemään (Wikipedia, Hakupäivä 18.9.2012). Eri-tyisesti panorointitekniikalla otetut kuvat antavat hyvän vaikutelman liikkeestä. Panorointitekniikka tarkoittaa valokuvan ottamista liikkeessä olevasta kohteesta, samalla kun kameralla seurataan kohdetta. Esimerkiksi kävelijästä panorointikuvan ottaminen tapahtuu siten, että kameralla seurataan kävelijää liikkeen suuntaisesti. Samalla täytyy varoa kameran liikkumista vertikaalisti, koska tämä sotkee kuvan liiketunnelman. (Aboca 2012, hakupäivä 14.2.2012)

Yksijalka eli monopodi on kätevä apu kuvaksessa, se mahdollistaa vähän pidemmän suljinajan. Jos tilaa on, kolmijalka eli tripod on jo tukeva jalusta kameralle. Kävelijästä kuvan ottaminen panorointitekniikalla on haasteellista. Koska vauhti on niin hidas, pitää kameran suljinajan olla pitkä, n.1/15 s. Jonkinlaisena nyrkkisääntönä voidaan pitää vauhti km/h = suljinaika 1/xxx sekunti. Syvyysterävyyttä saa olla paljon, mieluummin liikaa kuin liian vähän. Syvyysterävyyyden ansiosta taustan yksityiskohdat antavat kuvaan tärkeät vauhtiviivat (liite 2.); ilman riittävää syväterävyyttä tausta olisi pelkkää sumeaa ”mössöä”.

Vauhdikkaiden hevoskuvien ottamisessa panorointitekniikalla esim. raveissa on tärkeintä muistaa kameran oikeat säädöt. Parhaiten se onnistuu käyttämällä kameran manuaaliasentoa, jossa kaikki säädöt tehdään käsin. Hevosen nopeus raveissa on noin 40-60 km/h. Tällöin kameran suljinajaksi voi kokeilla 1/40-1/60 sekuntia. Sopivan syväterävyyyden aikaan saamiseksi, aukon koon oltava pieni ja normaalissa päivänvalossa ISO-luku 100 on hyvä. Aina on muistettava, että valon määrä vaikuttaa näihin kaikkiin lukuihin paljon. Itse kuvaaminen on myös oma lukunsa, ja kohteen seuranta on aloitettava hyvissä ajoin ennen kuin paras kuvakulma on kohdalla. Sarjakuvaaminen auttaa parhaimman tuloksen saamisessa.

Otin raveista n.120 kuvaa. Niistä vain muutama oli sellainen, joita voin käyttää apuna maalauksessa, joten kuvia kannattaa ottaa aina mieluummin liikaa kuin liian vähän. Seuraavana on muistettava, että kohteen tausta ei ole liian kaukana. Mitä kauempana tausta on, sitä selvempänä sen yksityiskohdat näkyvät kuvassa ja ”vauhtiviivat” jäävät tulematta kuvaan ja päinvastoin. Mitä lähempänä kohde ja tausta ovat, sitä helpompi on saada vauhdikas kuva, tällöin voi käyttää myös lyhempää suljinaikaa. Ajankohta oli talvinen, kun otin ravikuvat. Se ei ole paras mahdollinen ajankohta, koska valkeasta

taustasta ei vauhtiviivoja jää. Silloin on yritettävä löytää sellainen kuvakulma, jossa taustalta näkyisi jotain muutakin kuin lunta. Kuvaa otettaessa taustan konteksti varsinaisen kuvauskohteen kanssa on myös huomioitava. Taustasta olisi hyvä näkyä jokin pieni yksityiskohta, joka on yhdistettävissä kuvattavana olevaan kohteeseen, aiheeseen. (Aboca 2012, hakupäivä 14.2.2012) Ellei sitten pyritä additiiviseen kerrontaan, jossa kuvan yhteen kuulumaton etu- ja taka-ala näytetään samassa kuvassa, jotta syntyisi joku erityinen tavoiteltu merkitys (Remes 2010b).

Raveissa huomasin hevosen päänasennon olevan yllättävän pystyn, juostessa turpa osoittaa melkein suoraan alaspäin ja ratsastettaessa pään asento voi olla niin pysty, että turpa osoittaa jopa taaksepäin. Mieleen tästä tulevat barokkiajan hevosaiheiset maalaukset, jossa hevonen on usein esitetty pää ylhäällä, niska komeasti kaarella, turvan myötäillessä rintaa, kuten esimerkiksi Vigilius Erichsenin(1722 - 1782) Katariina II esittävissä taulussa (Wikipedia 2012, hakupäivä 18.9.2012). Kun näitä kuvauksia, jossa hevonen on mukana vertaa esimerkiksi Remingtonin maalaamaan Stampede-teokseen, huomaa hurjan eron. Barokkiajan hevonen oli rakenteeltaan täyteläinen ja voimakas mutta silti yleisvaikutelmaltaan tyylikäs hevonen. Sillä oli huomiota herättävän pyöristyneet muodot, kyömy profiili, voimakas, uljaasti kaartuva kaula. (Dossenbach 1994, 148) Stampede-teokseen hevonen on melkein vastakohta, tälle Barokkiajan hevosmallille. Ei edes nykyajan huippuhyvän ravihevosen olemus juostessa ole niin vauhdikkaan näköinen kuin Stampeden hevosen, mutta toisaalta kun tätä maalausta katsoo pitempään voi aistia, kuinka kestävyuden äärirajoilla hevonen on siinä kuvattu, mikä alkaa tuntua jopa hieman vastenmieliseltä. Tässä valossa katsottuna Stampeden hevosmalli ei enää sovi aivan suoraan nykyaikaan, joten tällainen äärimmäisyyksiin menevän olemuksen kuvaaminen on ehkä syytä unohtaa omissa töissäni.

4.3 Liikkeen eri vaiheet samassa kuvassa

Tutkiessani, miten vauhtia ja liikettä on kuvattu, löysin italialaisen Umberto Boccionin (1882 – 1916) teoksen *The Charge Of The Lancers* 1915 (Wikipaintings, hakupäivä 20.3.2012). Tämä futuristisella tekniikalla toteutettu työ on niitä harvoja kuvia, jossa on myös hevonen mukana. Teoksessa on häivähdys sitä maalaustekniikkaa, jota myös itse kokeilin.

Futurismi on vuonna 1908 Italialaisen Filippo Tommaso Marinetin (1876 – 1944) perustama radikaali liike, joka levisi myöhemmin kaikille taiteen aloille (Taiteen Pikkujättiläinen 1991, 169). Futuristien yhdistävänä tekijänä oli juuri intohimoinen suhtautuminen vauhtiin, voimaan ja uusiin koneisiin (Dempsey 2003, 88). Tyypillinen liikkeen kuvaaminen futurismissa oli käyttää liikkeensuuntaisia kuvatoistoja, joita voisi kutsua myös ajan pirstoutumiseksi. Nämä sekvenssit antavat ehkä selkeimmän ymmärrettävissä olevan tunteen liikkeestä sen ajan taiteessa. Sekvenssejä kokeilen toisessa teoksessani, joskin muunnettuna. En maalaa yhtä selkeitä toisintoja liikkuvasta kohteesta, kuin futurismissa yleensä on totuttu näkemään vaan kokeilen liikkuvan kohteen taakse asteittain vaalenevia sekvenssejä, jotka myötäilevät hennosti kohteen väriä.

Mielestäni sekvenssien käyttö tässä maalauksessa sopii parhaiten luomaan vauhdin tuntea. Sekvenssien sommittelulla voidaan luoda oikea liikkeen suunta ja kun sekvenssit asetetaan diagonaalisesti nousemaan ylöspäin, lisää tämä dynaaminen sommitelma liikettä ja jännitettä (Remes 2010a).

5 MAALAUSTEN TOTEUTUS

Teosten maalauksessa käytin öljyvärejä. Taulupohjien koot ovat 73 x 60cm ja 75 x 90cm. Luonnostelun tein lyijykynällä, jonka jälkeen aloitin varsinaisen maalauksen öljyväreillä, vaikkakin akryylivärit olisivat olleet paremmat liuottimien hajun kannalta kotona sisätiloissa maalatessa. En kuitenkaan pidä akryylivärin nopeasta kuivumisesta, sillä se hankaloittaa väriliukumien tekoa.

Pohjustin taulupohjat ensin pohjustusaineella parhaimman kiinnityspinnan aikaansaamiseksi öljyväreille. Maalasin pohjavärin kahteen kertaan, maalausten välillä hioin pohjan hienolla hiekkapaperilla epätasaisuuksien ja roskien pois saamiseksi.

5.1 Maalaus ravihevosesta

Ensimmäinen työni kuvaa ravihevosta. (liite 3.) Kuvaamassani hevosessa ei ollut voittaja ainesta, se tuli viimeisenä maaliin. Yksittäisen hevosen kuvaamisessa tämä oli paras mahdollinen vaihtoehto, sillä parhaimmat hevoset olivat niin tasaväkisiä, että ne juoksivat rinta rinnan, enkä halunnut tehdä ryhmäkuvaa. Mallina käyttämässäni valokuvassa hevosen jalkojen asento antaa hyvän vaikutelman liikkeestä, siinä jalat ovat menneet jo vähän yli juoksun liikeradan ääriasennosta liikkeen seuraavaan vaiheeseen, mikä luo mielikuvan liikkeen jatkumisesta (Remes 2010a).

Luonnostelin ensin taulupohjalle hevosen, jolla on ravikärkyt perässä. Hevonen kärkyineen tuli taulupohjan vasemmalla puolen lähellä kultaista leikkausta, hevosen etupuolelle jätin tyhjää tilaa liikkeen suuntaisesti, sillä vapaa tila luo silmän liikkeen (Heikkerö 2001, 80). Tämän jälkeen aloitin varsinaisen maalaustyön öljyväreillä. Ensiksi maalasin taustan, maalausta helpotti talvinen maisema, taivaan väri oli lähellä lumen väriä ja näin pystyin tekemään koko pohjan helposti kerta istumalta. Kokeilin samalla onnistuuko metsän liike-epäterävyyden maalaus vielä märkänä olevaa taivasta vasten ja se onnistui yllättävän hyvin. Metsän liike-epäterävyyden maalauksen tein siten, että puitten molemmille puolin vaakasuunnassa tuli sumentuma vaakasuuntaisin pensselinvedoin, samoin sumensin mainos taulujen päädyt, valokuva oli hyvä apu tarkkaillessani, miten nämä sumentumat pitää maalata.

Vaakatasossa olevat eli liikkeen suuntaiset ääriviivat maalasin terävänä, näistä viivoista koostuivat vauhtiviivat teokseen. Vaikeimmin maalattavia olivat mainoskylttien liike-epäterävyydet; niistä oli saatava epäselvästi, mutta tunnistettavasti näkymään tutut mainostekstit ja logot. Nämä tekstimaalaukset tein jo kuivuneen pohjamaalin päälle. Tekstejä jouduin korjailemaan moneen otteeseen, sillä huomasin, että kirjainten ylä- ja alapuolille ei tule epäterävyys sumentumia (liite 4.).

Valokuva auttoi merkittävästi vauhtiviivojen synnyn hahmotusta ja siksi myös niiden maalaamista. Vauhtiviivat ovat oikeastaan ilmiö, joka tulee esiin juuri valokuvauksessa. Liikkuvan kohteen kuvataiteellinen esittäminen on saanut suuresti vaikutteita valokuvasta ja valokuvauksen teknisestä kehityksestä, sillä valokuvan avulla voidaan tarkastella ilmiötä, jotka silmäkin voi tavallaan nähdä, mutta joiden tietoinen havainnointi on vaikeaa ilman liikkeen pysäyttämistä, ja juuri se onnistuu valokuvaamalla. Hevosien laukan vaiheet kuvattiin anatomisesti väärin, kunnes vuonna 1872 Edward Muybridge sai vangittua liikeradan vaihteittain riviin asettamallaan kameroilla, joiden välittömästi peräjälkeinen laukaisu toteutettiin sähköisesti (Wikipedia, hakupäivä, 5.10.2012).

Viimeisenä maalasin itse hevosen, jonka perässä oli ravikärkyt ja ohjastaja. Nämä kaikki maalasin näkymään terävänä, ainoastaan ravihevosen jalkoihin tuli liike-epäterävyyttä mukaan. Ensin maalasin hevosen ja kärkyissä olevan ohjastajan, jonka jälkeen annoin taulupohjan kuivua muutaman päivän. Kun nämä olivat kuivuneet, maalasin ravikärkyt ja aisat, sekä suitset. Hevosen päänalueen lukuisista remmeistä jätin osan pois, selkeyttääkseni kuvaa. Hevosen jalkojen liike-epäterävyyden maalasin siten, että ääriviivat lähtevät voimistumaan alhaalta ylöspäin, sitä mukaan mitä hitaampi niiden liike on, sitä selkeämmin jalat myös näkyvät. Liikkeestä aiheutuneet sumentumat maalasin molemmin puolin jalkoja. Mielestäni tämä sopi paremmin tekemääni työhön, kuin se, että sumentumat olisivat vain jalkojen toisella puolella. Mielestäni liike sumentumat molemmin puolin jalkaa antavat paremman tunteen jalkojen nopeasta liikkeestä (liite 5.).

Hevosen valppaan olemuksen korostava piirre kuvassa on korvien asento; toinen korva eteenpäin kääntyneenä toinen taaksepäin. Näin hevonen kuuntelee ympäristöstä tulevia ääniä, eli tässä tapauksessa takaa edelle pyrkivien hevosten etäisyyksiä. Vielä vauhdikkaampi asento, missä hevosen korvat ovat kääntyneenä taaksepäin pään myötäisesti, ei sovi ravihevosen tyyliin, vaan paremminkin laukkaavalle hevoselle. Hevosen häntä ja

harja hulmuua vauhdin aiheuttaman ilmapirran voimasta. Kun maalaus oli mielestäni valmis, laitoin signeerauksen oikeaan alareunaan.

5.2 Ratsastusesteen ylitys sekvenssein kuvattuna

Toisen työni aiheena on esteratsastus (liite 6.). Ratsastuskilpailuja tai tapahtumia ei ollut sillä hetkellä Oulussa, kun tein opinnäytetyötä, eikä toisaalla kuvaaminen ollut mahdollista, joten oman valokuvan käyttö mallina ei tästä syystä onnistunut. Jouduin turvautumaan netissä olevien hevoskuvien tarjontaan, josta aika nopeasti löysin mielenkiintoisen juuri estettä ylittävän ratsukon kuvan. Tässä maalauksessa kokeilin futurismin synnyn alkuajalla käytettyä keinoa, jossa sekvenssit rytmittävät kuvaa. Hevonen tulee kuvaan selkeänä ilman liike-epäterävyyden aiheuttamia sumentumia. Sekvenssit tulevat liikkeen suuntaisesti hevosen ja ratsastajan taakse, missä ne asteittain vaalenevat kohteesta etäämmälle mentäessä.

Tämän työn taulupohjan valmistin itse. Kankaana käytin tavallista lakanakangasta, jonka pingotin kehyspuihin rakennusnitojaa apuna käyttäen. Heti luonnostelu vaiheessa huomasin taulupohjien välisen eron, lakanakankaasta tehty taulupohja on tasaisempi kuin ensimmäisessä työssäni käyttämä valmiina ostettu pohja. Luonnostelu ja itse maalaaminen oli tälle pohjalle mielestäni parempi tehdä pohjan tasaisuuden vuoksi.

Hevonen on tässä mallikuvassa hyppäämisen alkuvaiheessa, takajalat ovat juuri irronneet maasta ja hevosen asento on diagonaalinen. Valokuva on otettu hieman alaviistosta, syväterävyyttä kuvassa ei ole, ainoastaan ratsastaja näkyy selkeänä ja taustalla näkyvästä tummasta maneesin katosta ei erotu yksityiskohtia. Tumma tausta sopi hyvin tauluun. Maalasin taustan ensimmäiseksi heti luonnostelun jälkeen. Etualalla esteitten lähellä olevat viherkasvit maalasin tasaisen vihreänä ilman yksityiskohtia, tämän jälkeen annoin pohjan kuivua. Seuraavana maalasin hevosen. Haasteellisinta oli saada etujalkojen asento luonnolliseksi, koska jalat olivat koukussa lähellä hevosen rintaa ja kaulaa. Mittasuhteiden tarkastaminen oli tämän vuoksi vaikeaa. Hevosen väriksi tuli tumman ruskea, ainoastaan päässä oli otsasta turpaan ulottuva valkea ”tähti piirto” ja jaloissa valkeat korkeat sukat. Piirteestä käytetään nimitystä ”valkojalka”. (Talaskivi 2012, 94 - 95)

Viimeisenä maalasini ratsastajan ja etualalla olevat esteet. Tämän jälkeen lähdin kokeilemaan sekvenssien maalaamista. Päätin tehdä kolme sekvenssiä liikkeen suuntaisesti taustalle siten, että ne vaalenevat ja katoavat asteittain huomaamattomiksi. Ensimmäisessä sekvenssissä oli samaa väriä, kuin mitä itse kohteessakin, kuitenkin hieman vaaleampana. Toisen sekvenssin väri on huomattavasti vaaleampi, taustan väri sekoittuu siinä jo selvemmin. Kolmannessa sekvenssissä on vain aavistus valkeaa sekoitettuna kylmäpuristettuun pellavaöljyyn, mitä käytin öljyvärimaalin ohenteena. Kaikki nämä toistot erottuvat kohtuullisen selkeästi toisistaan ja näin ne samalla rytmittävät liikkeen etenemisen.

Yhden sekvenssin leveydeksi tuli noin 3cm. Mielestäni tämä pituus oli yhdelle toistolle sopiva. En halunnut tehdä yhtä radikaalia maalausta, kuin mitä futurismin taide suuntauksessa on tapana tehdä. Esimerkiksi Giacomo Ballan maalauksessa *Dynamisme d'un chien en laisse* ”Koiran liike talutusnuorassa” (1912) on ajan kuvaamiseen käytetty pidempi aika, ajallisesti ehkä noin 2-3 sekuntia, siinä ajassa ehditään toistaa jalkojen koko liikerata (Taiteen muotoiluhistoria 2012, hakupäivä 7.5.2012). Liikettä tällainen maalaus esittää hyvin, mutta vauhdin tuntu jää mielestäni vajavaiseksi. Jos käyttäisin samanaista tekniikkaa omassa työssäni eli maalaisin kaiken, mitä noin kolmessa sekunnissa ehtii tapahtua, joutuisin kuvaamaan koko hyppyvaiheen. Parempaan tulokseen oletan pääseväni käyttämällä ajallisesti lyhyempää toistoa, sekä häivytys tekniikkaa, jolloin liikkeen suunta ja nopeus tulee myös paremmin esiin.

Halusin tietää, millainen vaikutus sekvenssien määrän lisäämisellä olisi lopputulokseen (liite 7.). Tämän kokeilun tein kokonaan Photoshop ohjelmalla, sillä olin tyytyväinen tekemääni esteratsastusmaalaukseen, enkä halunnut tehdä siihen enää muutoksia. Kuva minulla oli kokeilussa maalaukseni esteratsastuksesta, josta ensin syväsin ratsukon kuvan irti taustasta. Tämän jälkeen otin kopioita ratsukosta ja lähdin siirtämään niitä liikkeen suuntaisesti taaksepäin, lisäsin samalla niiden läpinäkyvyyttä. Toistin tämän saman niin monta kertaa, kuin taulun koko antoi myöten, samalla lisäsin asteittain jokaisen kopion läpinäkyvyyttä. Kun sain kuvan valmiiksi, vertasin sitä alkuperäiseen maalaukseen ja huomasin selvän eron. Kuva johon lisäsin sekvenssejä, oli tunnelmallaan huomattavasti vauhdikkaampi. Tästä sain idean kokeilla lisäävätkö sekvenssit myös kuvan etupuolella vauhdintuntoa.

Kokeilin sekvenssejä myös ratsukon etupuolella (liite 8.). Kuva ja tekniikka olivat samat, kuin edellä mainitussa kokeilussa. Tämä kokeilu osoitti, että sekvenssit liikkeessä olevan kohteen etupuolella eivät anna yhtä selkeää lisäystä vauhdin tuntuun. Sekvenssit tekivät kuvasta epäselvän näköisen. Kokeilin vielä lisätä sekvenssien läpinäkyvyyttä, takana käytin noin 60 % läpinäkyvyyttä ensimmäisessä sekvenssissä, edessä tämä määrä on liian paljon. Kun pudotin läpinäkyvyyden astemäärän 15 %, paransi tämä kuvan selkeyttä (liite 9.) ja ehkä vauhdin tuntu parani hieman, mutta mitään selkeää muutosta ei pystynyt huomaamaan tällä kuvalla. Jos käytetään sekvenssejä kohteen etupuolella vauhdin tunnun lisääjänä, voi niitä mielestäni lisätä vain muutaman hennon varjon, parhaimpaan tulokseen pääsemiseksi (liite 10.).

6 JOHTOPÄÄTELMÄT JA POHDINTA

Panorointitekniikalla otetussa valokuvassa liikkeen ja vauhdin tuntu tulee hienosti esiin. Tausta näkyy hieman sumentuneena, liikkeen suuntaisesti piirtyneinä yksityiskohtina, kun taas valokuvattavana oleva kohde näkyy terävänä, ja kuitenkin nopeassa liikkeessä olevissa kohdissa näkyvät selkeästi liike-epäterävyyden sumentumat. Tämä antaa hyvän lähtökohdan mallikuvaksi maalaukseen, jossa halutaan tavoittaa uskottava vauhdin tuntu. Valokuva antaa myös hyvän mahdollisuuden tarkastella miten liike-epäterävyys näkyy kuvassa. Minulle tulivat yllätyksenä nopeasta liikkeestä aiheutuneet sumentumat, jotka näkyvät kummallakin puolen kohdetta esimerkiksi ravihevosen jaloissa sekä taustalla olevissa mainoskylttien teksteissä. Mainoskylttien tekstien maalauksessa oli huomioitava tekstien ylä- ja alareunat, jotka piirtyivät kohtuullisen terävinä, koska sumentumat piirtyvät ainoastaan liikkeen suuntaisesti, eli tässä tapauksessa vaakasuunnassa ja silloin pystysuuntaisia sumentumia ei tule.

Futuristinen tekniikka, jota käytin esteratsastusta kuvaavassa maalauksessa, antaa myös hyvän vaikutelman vauhdista. Piirtämäni sekvenssit luovat vaikutelman vauhdista ja luovat samalla liikkeelle oikean suunnan. Tunnelmaltaan tämä työ on erilainen kuin ravihevosmaalaus. Sekvenssien käyttö luo mielestäni fiktiivisen tunnelman, vaikutelma ei ole enää niin toden tuntuinen. Kyseessä voisi olla esimerkiksi mielikuva hevosharrastajan unelmahypystä, joka ei ole vielä toteutunut. Ravihevonen-teos vaikuttaa realistisemmalta: tämä on todella tapahtunut, eikä siihen liity mitään epäluonnollista.

Jos liike-epäterävyyttä kuvataan tasaisesti liukuvina sumentumina tai häivytyksinä, on tunnelma luonnollisen oloinen. Mielestäni tämä luo ratkaisevan eron siihen, missä yhteydessä näitä kahta eri tekniikkaa voidaan käyttää. Sumentumien ja tasaisten häivytyksien käyttö mahdollistaa toden tuntuksen kuvan lisäksi myös fiktiivisen kuvan, kun taas sekvenssejä käyttämällä ei toden tuntu ole tavoitettavissa.

Molemmissa tapauksissa liike on jo valokuvassa, eikä sitä ehkä olisi tarpeen enää maalata, ellei maalausprosessi toisi omaa merkittävää lisäänsä sekä liikkeen havainnoitiin että kuvallisten esittämismahdollisuuksien ymmärtämiseen.

LÄHDELUETTELO

Aboca, Panorointi. Hakupäivä 14.2.2012.

[<http://abocaturku.wordpress.com/category/abocademics/page/2/>](http://abocaturku.wordpress.com/category/abocademics/page/2/)

Dempsey, Amy 2003. Moderni Taide. Helsinki: Otava.

Heikkerö, Markus 2001. Taiteilijan kuvakirja. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Kaimio, Tuire & Tallberg, Minna 2004. Hevosen kanssa. Porvoo: WSOY.

Kantokorpi, Otso & Rautio, Pessi 2006. Hevosvoimaa. Helsinki: Maahenki Oy.

Keskisuomalainen 2008. Ravataan liite. Hakupäivä 6.2.2012.

[<http://media.keskisuomalainen.fi/liitearkisto/080719_ravataan/page3.htm>](http://media.keskisuomalainen.fi/liitearkisto/080719_ravataan/page3.htm)

Remes 2010a. Liike, Katse ja Kuva Luentomoniste. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, Tornio.

Remes 2010b. Kuvanlukutaito ja semioosi. Luentomoniste. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, Tornio.

Saastamoinen, Markku 2007. Suomenhevonen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Seppänen, Janne 2005. Visuaalinen kulttuuri. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Taiteen ja muotoilun historia. Hakupäivä 7.5.2012.

[<http://muotoiluhistoria.wikispaces.com/Modernismi+1900-luvun+alkupuoolella>](http://muotoiluhistoria.wikispaces.com/Modernismi+1900-luvun+alkupuoolella)

Taiteen Pikkujättiläinen 1991. Helsinki: WSOY.

Talaskivi, Soini 1997. Suomalainen hevostkirja. Kolmas painos. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

The Artchive. Stampede. Hakupäivä 6.2.2012.

[<http://www.artchive.com/artchive/R/remington/remington_stampede.jpg.html>](http://www.artchive.com/artchive/R/remington/remington_stampede.jpg.html)

Wikipaintings. The Charge Of The Lancers. Hakupäivä 19.3.2012.

[<http://www.wikipaintings.org/en/umberto-boccioni/the-charge-of-the-lancers-1915>](http://www.wikipaintings.org/en/umberto-boccioni/the-charge-of-the-lancers-1915)

Wikipedia. Eadweard Muybridge. Hakupäivä 5.10.2012.

[<http://fi.wikipedia.org/wiki/Eadweard_Muybridge>](http://fi.wikipedia.org/wiki/Eadweard_Muybridge)

Wikipedia. Motion blur. Hakupäivä 20.9.2012.

[<http://en.wikipedia.org/wiki/Motion_blur>](http://en.wikipedia.org/wiki/Motion_blur)

Wikipedia. Valokuva. Hakupäivä 18.9.2012.

[<http://fi.wikipedia.org/wiki/Valokuva>](http://fi.wikipedia.org/wiki/Valokuva)

Wikipedia. Vigilius Erichsen. Hakupäivä 18.9.2012.

[<http://sv.wikipedia.org/wiki/Vigilius_Erichsen>](http://sv.wikipedia.org/wiki/Vigilius_Erichsen)

LIITELUETTELO

Liite 1. Hevosen ilmeet kuvasarja,

<http://media.keskisuomalainen.fi/liitearkisto/080719_ravataan/5872672.htm>

Liite 2. Vauhtiviivat

Liite 3. Ravihevonen

Liite 4. Tekstin liike-epäterävyys sumentuma

Liite 5. Hevosenjalan liike-epäterävyys sumentuma

Liite 6. Esteratsastaja

Liite 7. Esteratsastaja sekvenssit

Liite 8. Sekvenssit kohteen etupuolella

Liite 9. Sekvenssit kohteen etupuolella

Liite 10. Sekvenssit kohteen etupuolella

HEVOSEN ILMEET KUVASSARJA (LIITE 1.) 1(2)

Väsynyt ja nukuva hevonen lepuuttaa korviaan pään sivuilla. Silmät ovat ummessa ja alahuuli roikkuu rentona.

Epäluuloinen hevonen vilkuilee ympärilleen. Sen korvat liikkuvat äänien suuntaan ja silmät ovat levottomat. Epäluuloinen hevonen pitää päätä korkealla ja sen sieraimet värähtelevät.

Pelokkaan tai säikähtäneen hevosen silmät ovat suuret ja niiden valkuainen näkyy. Korvat liikkuvat levottomasti ja sieraimet laajenevat. Hevonen nostelee päätänsä ja liikehtii levottomasti.

Uteliias hevonen kurkottelee päätänsä korvat hörössä. Korvat kuulostelevat ympäristöstä kantautuvia ääniä. Sieraimet laajenevat hieman sen haistellessa ilmaa.

HEVOSEN ILMEET KUVASARJA (LIITE 1.) 2(2)

Ystävällinen ja avoin hevonen höristää korviaan. Sieraimet ja suu ovat rennot. Ilme on rauhallinen ja leppoisa.

Valpas hevonen kuuntelee ympäriltä tulevia ääniä. Korvat kääntyvät äänen suuntaan.

Vihainen ja ärtynyt hevonen nostelee päätään ja painaa korvat niskaa vasten. Se saattaa näykkä ja näyttää hampaitaan.

Hyökkäävä, laumaansa tai reviiriään puolustava hevonen painaa korvat tiukasti niskaa vasten. Se kurottaa päätään eteenpäin. Hevonen saattaa tulla uhkaavan näköisenä kohti

VAUHTIVIIVAT (LIITE 2.)

RAVIHEVONEN (LIITE 3.)

TEKSTIN LIIKE-EPÄTERÄVYYS SUMENTUMA (LIITE 4.)

HEVOSENJALAN LIIKE-EPÄTERÄVYYS SUMENTUMA (LIITE 5.)

ESTERATSASTAJA (LIITE 6.)

ESTERATSASTAJA SEKVENSSIT (LIITE 7.)

SEKVENSSIT KOHTEEN ETUPUOLELLA (LIITE 8.)

SEKVENSSIT KOHTEEN ETUPUOLELLA (LIITE 9.)

SEKVENSSIT KOHTEEN ETUPUOLELLA (LIITE 10.)

